

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการได้รับค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัติ ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544¹

พิรพัฒน์ พุทธา²

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการได้รับค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2559 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมา ความหมาย แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับปัญหาการได้รับค่าตอบแทนค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจโดยได้ศึกษาควบคู่กับแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา แนวคิดในการให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาโดยรัฐและโดยการใช้สิทธิทางศาล แนวคิดเกี่ยวกับหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ แนวคิดในการช่วยเหลือผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาของประเทศไทย แนวคิดเกี่ยวกับปณิธานสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 แนวคิดเกี่ยวกับปณิธานสากลว่าด้วยหลักการพื้นฐานในการอำนวยความสะดวกให้แก่มนุษย์ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 แนวคิดเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม และทฤษฎีกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งกฎหมายถือได้ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่มนุษย์ได้บัญญัติหรือตราขึ้น เพื่อนำมาบังคับใช้เป็นหลักเกณฑ์และเป็นแนวทางปฏิบัติในการรักษาไว้ซึ่งสิทธิและเสรีภาพของคนในสังคมและทำให้คนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุขและเพื่อป้องกันการกระทำการอันเป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไม่ว่าโดยบุคคลหรือโดยรัฐก็ตาม โดยพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 ได้บัญญัติขึ้นเพื่อให้ผู้เสียหายในคดีอาญาสำหรับความผิดบางประเภทมีสิทธิได้รับค่าตอบแทน ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่าย ซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยที่ตนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือ

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการได้รับค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คนพร จิตต์จรูญเกียรติ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.พันธ์เทพ วิทิตอนันต์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณฑิลา ภักดิ์คง

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชานิติศาสตรมหาบัณฑิต) จังหวัดสุโขทัย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

จากรัฐ รวมทั้งจำเลยในคดีอาญาที่ถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณา และมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่า ไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด

อย่างไรก็ดี แม้จะมีการตราพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2559 ขึ้น เพื่อเยียวยาความเสียหายแก่บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด หรือแก่จำเลยในคดีอาญาที่ถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณา และมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่า ไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด แต่จากการศึกษาเกี่ยวกับการเข้าถึงสิทธิของผู้เสียหายหรือจำเลยตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ยังมีปัญหาบางประการที่กฎหมาย ไม่ได้บัญญัติครอบคลุมไปถึง ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหาที่หนึ่งนิยามคำว่า “ผู้เสียหาย” ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 มาตรา 3 ได้กำหนดนิยามของ คำว่า ผู้เสียหาย หมายความว่าบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น ซึ่งไม่ได้บัญญัติรวมถึงความเสียหาย ต่อชื่อเสียงหรือเสรีภาพ เมื่อไม่มีคำนิยามเกี่ยวกับบุคคลผู้ได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียงหรือเสรีภาพ อาจทำให้ผู้เสียหายที่ไม่ได้รับความเสียหายต่อชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจ แต่ได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียงหรือเสรีภาพ ไม่มีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนตามพระราชบัญญัตินี้

ประเด็นปัญหาที่สองหลักเกณฑ์ของจำเลยที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 มาตรา 20 (3) ที่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ของจำเลยที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายว่าต้อง “ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดและมีการถอนฟ้องในระหว่างดำเนินคดี หรือปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าจำเลยนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด” ซึ่งการที่รัฐใช้มาตรการทางอาญาจับกุมคุมขังผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิด ควบคุมตัวผู้ต้องหาระหว่างการสอบสวน และเป็นจำเลยในคดีอาญาระหว่างการพิจารณาคดี เป็นมาตรการของรัฐในการรักษาความปลอดภัย เพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิของผู้อื่นให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม แต่เมื่อพบว่าผู้ถูกจับกุมได้รับการยกฟ้องโดยไม่ปรากฏตามคำพิพากษาคดีนั้นให้ข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติว่าจำเลยไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด ทำให้จำเลยในคดีอาญานั้นไม่มีโอกาสได้รับค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่าย เนื่องจากการวินิจฉัยตีความกฎหมายของคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และการวินิจฉัยอุทธรณ์ของผู้ยื่นคำขอของศาลอุทธรณ์ตามอำนาจที่กำหนดไว้ใน มาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ซึ่งคณะกรรมการจะยึดแนวการตีความตามตัวบทกฎหมายคำว่า “ต้องปรากฏตาม

คำพิพากษาในคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติว่า จำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่
เป็นความผิด” ดังนั้นจึงเกิดกรณีปัญหา คือ ในกรณีที่จำเลยไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการกระทำความผิด แต่ศาล
พิพากษายกฟ้องโจทก์เนื่องจากพยานหลักฐานไม่เพียงพอหรือยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย แต่มิได้
พิพากษาว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่มีความผิด ทำให้จำเลยดังกล่าวไม่มี
สิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายในคดีอาญานั้น เนื่องจากไม่ผ่านหลักเกณฑ์ตามมาตรา 20 (3) ทำให้ไม่ได้รับ
การเยียวยาสำหรับความเสียหายต่าง ๆ ที่จำเลยและครอบครัวได้รับจากการที่จำเลยต้องถูกดำเนินคดีสูญเสีย
อิสรภาพ ชื่อเสียงและเกียรติยศต่าง ๆ

ประเด็นปัญหาที่สามประเภทของค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จะจ่ายให้แก่จำเลยในคดีอาญา ตาม
พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 มาตรา 21 ได้
กำหนดค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย คือ ค่าทดแทนการถูกคุมขัง ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล ค่า
ฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ หากความเจ็บป่วยของจำเลยเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี ค่า
ทดแทน ในกรณีที่จำเลยถึงแก่ความตายและความตามนั้นเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี ค่าขาดประโยชน์
ทำมาหาได้ในระหว่างถูกดำเนินคดี และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินคดี ดังนี้ เมื่อมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติ
ดังกล่าว ไม่ได้กำหนดถึงค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการกำหนดค่าทดแทนการเสื่อมเสียชื่อเสียงและ
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการจัดการตามสมควรเพื่อให้ชื่อเสียงกลับคืนดังเดิม ทำให้จำเลยที่ได้รับความเสียหายต่อ
ชื่อเสียงไม่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนความเสียหาย และค่าใช้จ่ายดังกล่าว ซึ่งอาจถือได้ว่าจำเลยไม่ได้รับการเยียวยา
อย่างครบถ้วน

ประเด็นปัญหาที่สี่ ระยะเวลาการขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้เสียหายหรือจำเลย
ในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.
2544 มาตรา 22 ได้กำหนดให้ผู้เสียหาย จำเลย หรือทายาทซึ่งได้รับความเสียหาย ที่มีสิทธิขอรับค่าตอบแทน ค่า
ทดแทน หรือค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ยื่นคำขอต่อคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ ณ สำนักงาน ตาม
แบบที่สำนักงานกำหนด ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงการกระทำความผิดหรือวันที่ศาลมีคำสั่งอนุญาต
ให้ถอนฟ้องเพราะปรากฏหลักฐานว่าจำเลยไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือวันที่ศาลมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่า
ข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติว่าจำเลยไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่มีความผิดแล้วแต่
กรณี ซึ่งการที่กฎหมายกำหนดระยะเวลาขึ้นคำขอเป็นการตายตัวดังกล่าวโดยไม่ให้อำนาจคณะกรรมการหรือ
อนุกรรมการในการยืดหยุ่นระยะเวลาในบางกรณีได้นั้น ระยะเวลา 1 ปี จึงถือเป็นระยะเวลาที่สั้นเกินไป ซึ่ง
จากการบังคับใช้กฎหมายมาเป็นระยะกว่า 20 ปี พบว่าผู้เสียหายหรือทายาทของผู้เสียหายที่ถึงแก่ความตาย
จำนวน ร้อยละ 80 ไม่ได้ยื่นขอค่าตอบแทนภายในกำหนดเวลา 1 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำ
ความผิด ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะเนื่องจาก ระยะเวลา 1 ปี ยังถือเป็นระยะเวลาที่สั้นเกินไปสำหรับผู้เสียหายที่

จำเป็นต้องใช้เวลาในการรักษาบรรดาความเสียหายทางร่างกายหรือจิตใจที่ตนได้รับจากการกระทำความผิดอาญา หรือในบางกรณีผู้เสียหายอาจไม่ทราบถึงสิทธิดังกล่าว ทำให้ไม่อาจยื่นคำขอภายในกำหนดระยะเวลา 1 ปีได้ ส่วนจำเลยที่ต้องยื่นคำขอภายในเวลาเดียวกันนับแต่วันที่ศาลอนุญาตให้ถอนฟ้อง หรือศาลมีคำพิพากษาให้ยกฟ้องว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด ซึ่งจำเลยอาจยังไม่ทราบในทันทีว่าจะต้องไปดำเนินการตามสิทธิของตนอย่างไร หรือกับจำเลยที่ต้องใช้เวลารักษาหรือฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจหลังจากถูกคุมขังหรือมีเหตุอื่นซึ่งทำให้ไม่สามารถยื่นคำขอรับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายได้ในทันที ซึ่งอาจเกิดผลเสียทำให้ผู้เสียหายหรือจำเลย ไม่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ เนื่องจากไม่สามารถยื่นคำขอได้ทันภายในกำหนดระยะเวลาเช่นกัน

จากการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการได้รับค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2559 ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย ดังนี้

1. นิยามคำว่า “ผู้เสียหาย” ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 3

เดิม “ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายแก่ชีวิต หรือร่างกายหรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้อง กับการกระทำความผิดนั้น”

แก้ไขเป็น “ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายแก่ชีวิต หรือร่างกายหรือจิตใจ รวมถึงความเสียหายต่อชื่อเสียงหรือเสรีภาพ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น”

2. หลักเกณฑ์ของจำเลยที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 20 (3)

เดิมบัญญัติว่า “ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลย มิได้เป็นผู้กระทำความผิด และมีการถอนฟ้องในระหว่างดำเนินคดีหรือปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดในการคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด”

แก้ไขเป็น “ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่า จำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดและมีการถอนฟ้องในระหว่างดำเนินคดี หรือปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดในการคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด หรือปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดให้ยกฟ้องโจทก์โดยยกประโยชน์แห่งความสงสัยแก่จำเลยหรือโดยเหตุประการอื่น และมีพยานหลักฐานอย่างอื่นปรากฏต่อคณะกรรมการจนน่าเชื่อว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด”

3.ประเภทของค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายให้แก่จำเลยในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 มาตรา 21

เดิมมาตรา 21 (2) - (5) ไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดเกี่ยวกับค่าทดแทน และค่าใช้จ่าย ในส่วนของค่าทดแทนการเสื่อมเสียชื่อเสียง และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการจัดการตามสมควรเพื่อให้ชื่อเสียงกลับคืนดังเดิม

จึงขอเสนอให้เพิ่มเติม มาตรา 21 (6) “ค่าทดแทนการเสื่อมเสียชื่อเสียง และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการจัดการตามสมควรเพื่อให้ชื่อเสียงกลับคืนดังเดิม”

4.ระยะเวลาการรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้เสียหาย หรือจำเลยในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 มาตรา 22

เดิมบัญญัติว่า “ให้ผู้เสียหาย จำเลยหรือทนายซึ่งได้รับความเสียหายที่มีสิทธิขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้ ยื่นคำขอต่อคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการตามมาตรา 14/1 ตาม แบบที่สำนักงานกำหนดภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิด หรือวันที่ศาลมีคำสั่งอนุญาต ให้ถอนฟ้อง เพราะปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือวันที่มีคำพิพากษานถึงที่สุด ว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด แล้วแต่กรณี”

แก้ไขเป็น “ให้ผู้เสียหาย จำเลย หรือทนายซึ่งได้รับความเสียหายที่มีสิทธิขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย ตามพระราชบัญญัตินี้ ยื่นคำขอต่อคณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการตามมาตรา 14/1 ตามแบบที่สำนักงานกำหนดภายในสองปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำความผิดหรือวันที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนฟ้อง เพราะปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือวันที่มีคำพิพากษานถึงที่สุด ว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด แล้วแต่กรณี และในกรณีที่คำร้องขอขึ้นมากเกินกำหนดเวลา คณะกรรมการอาจรับคำร้องได้และให้ถือว่าได้ยื่นภายในกำหนดเวลา หากมีพฤติการณ์ที่มีเหตุยกเว้นเป็นพิเศษ

ในกรณีของจำเลย ศาลอาจพิจารณาสั่งจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติ เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนฟ้องหรือวันที่มีคำพิพากษานถึงที่สุดแล้วก็ได้”

เอกสารอ้างอิง

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2543.

ทวีวัฒน์ ธาราจันทร์. การชดใช้ค่าทดแทนโดยรัฐ เนื่องจากการคุมขังอันเกิดจากความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม, กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

ประเทือง ธนิยผล. อาชญวิทยาและทัณฑวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2545.)

ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด. เขี้ยวอาชญากรรม: สิทธิและการช่วยเหลือเหยี่ยวา, กรุงเทพฯ คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2561สุดสงวน สุธีสร. เขี้ยวอาชญากรรม, กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์ดีจำกัด, 2546.